

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunta
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Tämä on Helsingin kaupungin vammaisneuvoston hyväksymän asiakirjan allekirjoittamaton sähköinen versio.

Viite: lausuntopyyntö 19.4. Salospohja

Asia: Vammaisneuvoston lausunto erityisuimakortin myöntämiskriteereistä

Vammaisneuvosto kiittää lausuntopyynnöstä. On hienoa, että Helsingin kaupungin liikuntapalvelut jakaa huolen liian vähän liikkuvista kaupunkilaisista ja näkee vesiliikunnan ja yleisesti liikunnan hyödyt niin sairauksia ja vammoja ennaltaehkäisevässä mielessä kuin osana sairauksien ja vammojen hoitoakin. Erityisuimakortti halutaan säilyttää osana hyvän liikunnan, erityisesti vesiliikunnan kannustimena.

Erityisuimakortti myönnettiin ensimmäisen kerran vuonna 1987 taloudellisin perustein vähävaraisille vammaisille henkilöille. Nykyisin erityisuimakortti on tärkeä osa vammaisen ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten oman kunnan ylläpitämistä.

Liikuntapalveluiden työryhmä ehdottaa erityisuimakortin myöntämiskriteereiksi seuraavia tapoja, jotka eivät vaadi diagnoosin varmistamista:

- EU:n vammaiskortti
- Liikuntaesteisen pysäköintitunnus/vammaisen pysäköintilupa
- Taksikortti kuljetuspalvelua varten
- Näkövammaiskortti

Nämä työryhmän myöntämiskriteerit ovat sinällään hyviä. Kuitenkin pelkästään näillä perusteilla myönnettävä erityisuimakortti loukkaa entistäkin enemmän yhdenvertaisuutta jättäessään entistä suuremman joukon kortin tarvitsijoista kortin ulkopuolelle.

Kaupungin liikuntapalvelut tarjoavat monenlaisia kannustimia ja tukimuotoja kaupunkilaisten liikunnan lisäämiseksi. Vammaiset ihmiset käyttäisivät näitä kaikkia palveluja varmasti mielellään, mutta valitettavasti monelta se ei vammasta tai sairaudesta johtuen onnistu. Erityisuimakorttia myönnettäessä tulee ottaa huomioon kaikki vesiliikunnasta hyötyvät. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden joukko on laaja, joten myöntämisperusteita pitää olla useita. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tulee huomioida kunkin yksilölliset tarpeet.

Jotta yhdenvertaisuus toteutuisi mm harvinaisempien diagnoosien osalta, vammaisneuvosto ehdottaa liikuntapalveluiden tunnustamien kriteerien lisäksi, että kortin myöntämisen perusteena voi olla terveydenhuollon ammattilaisen, kuten lääkärin, fysioterapeutin, toimintaterapeutin tai kuntoutusohjaajan arvio erityisuimakortin tarpeesta johtuen henkilön terveydellistä syistä toimintakyvyn

ylläpitoon, liikunnan erityiseen tarpeeseen tai uinnin hyödyistä osana kuntoutusta. Tämä olisi mahdollista toteuttaa yksinkertaisella lomakkeella, joka sisältää vain tiedon suosituksesta. Terveystieteiden tarkemmat tiedot jäävät vain terveydenhuollon käyttöön.

Vesiliikunta ei tietenkään ole ensisijainen liikuntamuotosuositus kaikille, mutta yksilölle se voi olla ainoa saavutettavissa oleva liikuntamuoto. Vesiliikunnan vaikuttavuus on laajasti tunnustettu monen vamma- ja pitkäaikaissairautstyyppien kohdalla. Esimerkiksi MS-tautia sairastava ei voi tasapainovaikeuksiensa vuoksi liikkua kuivalla maalla, mutta vedessä hän pystyy harjoittamaan monipuolista liikuntaa. Monelle hengityssairaalle veden noste mahdollistaa liikkumisen, joka ei onnistu kuivalla maalla. Rintakehään kohdistuvan vedenpaine helpottaa hengitystä. Vesiliikunnan hyöty voi olla erityisen korostunut esimerkiksi tietyissä niveltulehduksissa riippuen tulehtuneiden nivelten sijainnista, tulehduksen asteesta ja muista tekijöistä. Näitä osaa parhaiten arvioida terveydenhuollon tai kuntoutuksen ammattilainen.

Vaikka uusi, pilottiasteella oleva Liikkumiskortti tulee olemaan hyvä lisä kaupungin tarjontaan, ei Liiku -passi sovi kaikille vammaisille tai pitkäaikaissairaille. Monen kohdalla ainoaksi kuntoa ylläpitäväksi vaihtoehdoksi jää vesiliikunta. Tämän vuoksi liikuntapalveluiden tulee huomioida näiden ihmisten erityistarpeet, jotta palvelustrategia ”liikuntapalvelukokonaisuuden tehtävänä on aktivoida terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia kaupunkilaisia liikunnallisen elämäntavan piiriin” toteutuu myös vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten kohdalla.

Erityisuimakortti ehkäisee vakavia liikkumattomuudesta aiheutuvia haittoja. Vesiliikunta on monelle myös olennainen osa pitkäaikaissairauden tai vamman kuntoutusta ylläpitäen ja parantaen toiminta- ja työkykyä. On oletettavaa, että monet nyt erityisuimakortin hankkineet eivät pystyisi maksamaan uinnista täyttä hintaa, vaan jättäisivät kokonaan käyttämättä tai liian vähälle tämän heille tärkeän liikuntamuodon. Suhteessa erityisuimakortin myönnöstä tuleviin vaihtoehtoiskustannuksiin (oletetut menetetyt lipputulot) on riittävän vesiliikunta- ja kuntoutusmahdollisuuden epääminen monin verroin kalliimpaa ja tuottaa haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille terveyshaittaa. Pitkäaikaissairaus ja vammaisuus korreloi usein pienituloisuuden kanssa. Vammaiset ja pitkäaikaissairaajat kaupunkilaiset joutuvat myös käyttämään varoja terveydenhuoltoon ja muihin vammaista tai sairaudesta aiheutuviin kustannuksiin.

Erityisuimakortin kustannukset kaupungille ovat rajalliset verrattuna sen tuomiin hyötyihin, vaikka kortin saisivat jatkossa myös osa harvinaisia sairauksia sairastavista ihmisistä.

Onnistunut kuntoutus voi vähentää jopa leikkausten tarvetta ja liikunnan mahdollistaminen vähävaraiselle vähentää liikkumattomuuden terveyshaittoja ja -kustannuksia. Toisaalta yksilöllinen harkinta saattaa poistaa osan nykyisistä saajista. Erityisuimakortin hyötyjen vuoksi vammaisneuvosto suosittelee, että muutoksessa varotaan ylikireää kriteeristöä.

Vesiliikunnan vaikuttavuuden arviointi suhteessa muihin liikuntamuotoihin ei tässä tapauksessa ole keskeistä, sillä nyt on suurelta osin kyse joukosta, jotka eivät juurikaan pysty harrastamaan muuta liikuntaa, mutta jolle vesiliikunta sopii erityisen hyvin. Ei ole kyse siitä, että vesiliikunnan tulisi olla vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle henkilölle ensisijainen tai ainoa liikuntamuoto vaan siitä, miten hyvin vammaiset ja pitkäaikaissairaajat helsinkiläiset pystyvät tosiasiallisesti harrastamaan muuta vaihtoehtoista liikuntaa.

Vesiliikunnan vaikutusta monen terveyteen ja fyysiseen sekä psyykkiseen jaksamiseen verrattuna muihin liikuntamuotoihin ei tarvitse vakuuttaa tieteellisellä kirjallisuudella tai käypähoitosuosituksella.

Erityisuimakortti voitaisiin myös myöntää ilmaiseksi sosiaalisin perustein täydentävänä toimeentulotukena tai kaupungin omana tukimuotona ilman toimeentulotuen edellyttämää prosessia silloin, kun sote-ammattilainen tekee arvion liikunnan tarpeesta taloudellisesti heikossa asemassa olevalle. Esimerkiksi aikuissosiaalityön, nuoriso-, perhe- tai vammaissosiaalityöntekijä voisi suositella ilmaista erityisuimakorttia niille, joille erityisuimakortin hankkiminen olisi kohtuuttoman suuri kustannus taloudellisesti. Liikuntatoimi voisi tehdä tämän perusteella päätöksen kortin myöntämisestä ilmaiseksi.

Näin huomioitaisiin toimintarajoitteet, yksilöllinen terveydentila, kuntoutus ja sosiaaliset tekijät.

Edellä esitetyillä tavoilla toimien ei liikunta- ja vapaa-aikatoimelle tarvitsisi esittää hakijan terveystietoja, vaan erityisuimakortti voitaisiin myöntää asiaan perehtyneen sote-ammattilaisen suosituksen pohjalta.

Helsingin vammaisneuvosto

Sirpa Puhakka
puheenjohtaja

Kristiina Karhos
varapuheenjohtaja